

(Y) VOORWOORD

Dit is de samenvatting geschiedenis ter voorbereiding van de toets.

(X) INHOUDSTAFEL

(1) DE PROLETARISERING

(2) STEDEN ALS HAARDEN VAN DE PROLETARISERING

(3) ANTWOORDEN OP HET SOCIALE VRAAGSTUK

(4) DE SOCIALISTISCHE ARBEIDERSBEWEGING

(5) DE CHRISTELIJKE ARBEIDERSBEWEGING

---

(1) DE PROLETARISERING

De klassenmaatschappij was **dynamisch**: Makkelijk ene naar andere klasse.

*Voor de industriële revolutie: klassenmaatschappij → grootgrondbezitters, ambachtslui, lijfeigenen.

⇔ Erna: kapitalistische ondernemers, middenarbeiders, loonarbeiders.

*De tewerkstelling was geshift: van de primaire sector (landbouw) naar tertiaire sector (industrie).

(1A) ONWAARDIGE ARBEIDSMOMENTEN

*Ambachtelijke thuiswerkers moesten loonarbeiders worden.

*Vraag arbeid omhoog, lonen daalden → **vrouw- en kinderarbeid noodzaak voor gezinnen!**

*Arbeidsdiscipline: strikte regels → nacht- en zondagarbeid vanzelfsprekend.

→ Arbeid gevaarlijk: ongevallen, lawaai (tinnitus, oorschade), gebrek aan verse lucht ...

*Werkboekje (livret): boekje waarin werd geschreven als arbeider zich slecht gedroegde!

→ Arbeider méér afhankelijk van patroon => slecht gedrag = slechte nota = moeilijk om werk te vinden

→ Bv.: arbeider heeft een grote mond → dit werd in het livret gezet, arbeider géén werk meer!

*2de fase industriële revolutie: Wetgevende maatregelen W-Europa → arbeidsdagen inkorten

→ Stilaan einde aan wantoestanden.

(1B) ELLENDIGE LEVENSVORWAARDEN

*Arbeiders besteedden hun lonen vooral **aan basisbehoeften**. → Voeding arbeider = ééntonig!

→ Woonden in sloppebuurten (cités) ← verplicht inkopen te doen in winkel van patroon (baas)

*Pendel van stad naar fabriek = mogelijk ⇔ armoede = platteland het hoogst

→ Verbetering onmenselijke arbeidsomstandigheden na 1900 + hogere levensstandaard arbeider

---

(1C) WAAROM LIETEN ARBEIDERS ZICH ZO LANG DOEN?

*Overaanbod = lonen daalden, dit gebaseerd op de **wetten der vraag en aanbod** (economie)

*Arbeiders waren politiek/economisch onmachtig → Wet Le Chapelier: verbood coalities

→ Arbeiders ongeschoold

→ Kerk steunde machtshebbers ⇔ Ongelijkheid is natuurlijk, het is iets dat God heeft gecreëerd.

*Het was noodzakelijk dat groepen opkwamen voor de arbeiders om de sociale ongelijkheid weg te werken. Hierdoor zijn de zogenaamde arbeidersbewegingen ontstaan.

---

(2) STEDEN ALS HAARDEN VAN PROLETARISERING

(2A) STEDELIJKE WILDGROEI

*Industrialisering + spoorwegen → urbanisatie → ontstaan (sloppen-)arbeiderswijken

→ Winstbejag werd voor alles gezet, het kapitalisme is doorgebroken... Ten ondergang v/d arbeider

*De stad heeft zich niet snel genoeg kunnen aanpassen aan de urbanisatie!

(2B) DE SLOPPENWIJKEN VAN DE ARBEIDERS (1800-1850)

- *Plattelandsarbeiders → urbaniseren → werken in fabrieken OF worden bedelaars/daklozen
→ Toegenomen vraag naar woningen dankzij urbanisatie → **huisjesmelkerij**
- *Stijgende huurprijzen slechte huisjes → arbeiders genoodzaakt samen te huren → méérdere gezinnen in een superslecht huis.
- *Gezondheidsnadelen? Ja, tyfus, cholera, lawaai = oorschade, ondervoeding (ééntonige voeding!)
- *Strikte klassenscheiding: ontspanning, taal etc... op alle niveaus werden gescheiden van de hogere klasse → Bv.: Frans = hogere klasse (we zitten nu in de tijd voor de taalwetten van 1899)
⇔ Nederlands (Diets) = lagere klasse
- **Er was een strikte klassenscheiding** → Arbeidersklasse: stelen was normaal.
→ Arbeiders waren bewust van hun lot + schaam/schuldgevoel ← Elite eek neer op arbeiders

---

(2C) ONDERWEG NAAR HET PARADIJS DER ARBEIDERS (1950-WOII)

- *Elite werd zich ervan bewust dat dit niet meer verder kon gaan
→ **Initiatieven door overheid/privé om levensomstandigheden te verbeteren.**
← Dankzij o.a. de opkomst van de arbeidersbewegingen.
→ Modelwijken en fabriekssteden opgericht (arbeiders leefden letterlijk rond de fabriek)
+: levensomstandigheden beterden aanzienlijk. Arbeider sparen --> eigen huis komen.
-: grotere controle van elite op arbeiders (als ze rond de baas leven = natuurlijk meer control)

---

(3) DE SOCIALE STRIJD

- *De kloof tussen arm en rijk vergrootte, arbeiders stonden politiek machteloos t.o.v. hun situatie.
→ Vanuit hogere klassen kwamen mensen op tegen de uitbuiting: hielpen **emancipatie arbeiders**.
- *In deze les bekijken we de standpunten hierop van verschillende politieke stromingen.

(3A) LIBERALISME

- *Conservatief liberalisme: (Donald Trump = conservatief liberaal)
→ Economie verloopt via vraag en aanbod (progressief liberalen delen dit argument)
→ **Ongelijkheid is een natuurwet**, in dierpopulaties is ook ongelijkheid => bij de mens ook.
→ **De staat mag absoluut niet ingrijpen**. Het is immers een natuurwet, niks kan verandert worden.
→ Als staat deel van loon afpakt voor sociale zekerheid, schendt dat de vrijheid v/h individu!
- * ⇔ Progressief liberalisme:
→ Tegen uitbuiting en discriminatie
→ Staat moet ingrijpen door stemrecht te verlenen en het onderwijs te organiseren (GO!)
→ **Elk individu heeft het recht om zich te bevrijden uit ellende en onwetendheid** (onderwijs!)
→ Staat moet dus een sociaal zekerheidssysteem opbouwen om elk individu in nood bij te staan.

(3B) SOCIALISME

- *Uitbuiting is de schuld van het kapitalisme ⇔ maatschappij moet socialistisch zijn
- *Socialisme = internationaal gericht → waarom? Enige mogelijkheid om écht door te breken!
- *Verschillende socialistische strekkingen: radicaal (communisme o.a.), gematigd, utopisch

---

(3BI) MARXISME (COMMUNISME, WETENSCHAPPELIJK SOCIALISME)

- ***Marx pakte de sociale ongelijkheid wetenschappelijk aan**, hij deed wetenschappelijk onderzoek:
→ De samenleving bestaat altijd al uit de ONDERBOUW en de BOVENBOUW
→ Onderbouw = Materiële en economische verhoudingen (bezit van productiemiddelen!)
→ Bovenbouw = controleert denken en voelen v/d mens (door religie, overheid ...)

→ **De onderbouw bepaalt de bovenbouw**, degene die de productiemiddelen bezit (de kapitalist) bepaalt immers hoe de rest leeft. **De onderbouw is een monopolie.**

→ Om de sociale ongelijkheid aan te pakken moet men de onderbouw aanpakken!

→ In de geschiedenis zijn er constant tegenstellingen: **heersende groep ⇔ onderdrukte groep**

→ In de 19de eeuw was sociale ongelijkheid zo groot, dat er een revolutie moest komen.

*Kritiek van Marx' op het liberaal-kapitalistisch systeem:

→ Arbeider vervreemdt van zijn eigen arbeider, hij verkoopt zijn arbeid voor loon.

De arbeider krijgt géén voldoening meer sinds de arbeidsverdeling van Ford.

→ De kapitalist streeft naar zoveel mogelijk winst, die gaat hij investeren in meer productiemiddelen waardoor de kapitalist méér winst maakt. De kapitalist monopoliseert.

→ Uiteindelijk: overproductie --> economische crisis --> *perfecte tijd voor revolutie*

*Hoe moest de revolutie verlopen volgens Marx?:

→ Economische crisis --> revolutie van het proletariaat --> tijdelijke dictatuur proletariaat

--> ideale maatschappij

→ Een tijdelijke dictatuur van het proletariaat klinkt absurd maar was noodzakelijk, om te vermijden dat de bourgeoisie de macht terug in handen zou nemen. Ook kan hier het gemeenschappelijk bezit (collectivisme) ingevoerd worden.

→ Uiteindelijk verdwijnt de tijdelijke dictatuur en evolueert de mens naar de ideale communistische maatschappij. Er is geen staat meer, geen uitbuiting, elke mens helpt elkaar en de samenleving. De klassenstrijd is voor eens en voor altijd over.

← **Het kapitalisme maakte de mens slecht, eenmaal het weg is, wordt de mens goed.**

(3BII) ANARCHISME

*De mens is goed, maar het kapitalisme en de sociale ongelijkheid maakt de mens slecht.

→ Oplossingen? Totale vrijheid → geen staat noch enige andere vorm van autoriteit

Totale gelijkheid → geen klassen ⇔ geen uitbuiting

→ Maatschappij zonder enige vorm van gezag of dwang (noch staat, kerk of gezin)

→ Je noemt je ouders dus niet 'mama' of 'papa'. Dit uit enige vorm van gezag door je ouders.

*Anarchisten willen dit realiseren door geweld (o.a. aanslagen) en revolutie.

*Zowel communisten als anarchisten waren tegen het godsdienst, dit was namelijk opium voor het volk om het onder controle te houden. **"Jullie leven nu een miserabel leven maar God zal jullie belonen in het Hiernamaals. Jullie zullen rijstap met gouden lepels eten"**, Godsdienst is verzonnen door de kapitalist (onderbouw). Waarom? Om de bovenbouw te controleren.

*Anarchisten en communisten zijn naïef, de mens is helemaal niet goed. Hierdoor kwamen de reformisten die twijfelden aan Marx' ideeën. Sos en proud.

(3BIII) REFORMISTEN (SOCIALISTEN, REVISIONISTEN)

*Marx' visie op de kapitalistische samenleving was onjuist: de kloof tussen arm en rijk zal **convergeren**.

→ Socialisme verwezenlijken via hervormingen i.p.v. revoluties of aanslagen.

→ Algemeen stemrecht, sociale wetten tot stand brengen ... hervormingen: sociaal-democraten

→ Kregen aanhang van de socialistische arbeidersbeweging

*Orthodoxe Marxistische partijen sloten zich in 1919 aan bij de communistische partij in de S-U.

(3C) KATHOLIEKEN

*Katholieken:

→ Conservatief katholieken: **Ongelijkheid is gewild door God**. Het is immers een natuurwet.

→ Paternalisme: liefdadigheid (soep verdelen), eten geven ... paternalisme (armen helpen).

***Conservatief katholieken verloren stemmen**, arbeiders gingen zich heroriënteren naar de

socialisten die tegen alle godsdiensten waren. Socialistische arbeiders verlaaten de kerk.

→ Katholieken moesten *progressief worden* om de arbeiders bij **het geloof te houden**.

*Rerum Novarum: paus stelde tussenoplossing liberaal-kapitalisme ↔ socialisme voor

→ Klassenstrijd weg → klassenverzoening: kapitalist mag streven naar winst, maar arbeider

Arbeiders moeten eerlijk en stipte arbeid verrichten, géén gewelddadige eisen stellen.

mag hieronder NIET lijden. Kapitalist moet ervoor zorgen dat zijn arbeider een eerlijk loon krijgt.

→ De paus erkende het recht van arbeiders om verenigen op te richten voor hun eisen.

→ **Ongelijkheid zal altijd blijven bestaan. Echter mag men elkaar niet ongelijk behandelen.**

Privé-bezit is een natuurrecht, geschonken door God.

---

(4) DE SOCIALISTISCHE ARBEIDERSBEWEGING

*Verenigingen van onderlinge bijstand zijn gekomen → ziekteverzekeringen → mutualiteiten.

→ Mutualiteiten: wekelijkse bijdrage van je loon, als je ziek valt dan krijg je uit de pot geld om te leven. Dit gelde ook voor stakingen.

*Ontstaan coöperatieven = samenwerkende verenigingen, deze hadden een apolitiek karakter.

*Na afschaffing van Le Chatelier (1866) konden verenigingen ontstaan, op nationaal niveau ontstonden verenigingen die een politiek karakter hadden.

(4A) DOORBRAAK VAN DE SOCIALISTISCHE ARBEIDERSBEWEGING

*Schaalvergroting van de industrie vergrootte het klassenbewustzijn, de arbeiders wisten dat ze tot een lagere klasse behoorden.

→ Syndicaten opgericht → coöperatieven + vakbewegingen + mutualiteiten versmelten

→ Coöperatieven financierden socialisten, brachten socialisme in dorpen. Dankzij mutualiteiten hadden ze vaste klanten (loon afstaan voor verzekering) en zo kon de BWP ontstaan.

→ BWP = Belgische Werkliedenpartij.

*De strijd naar algemeen stemrecht voerde de BWP dankzij stakingen, massabetogingen ...

→ Dankzij pendelarbeid verspreidde het socialisme bij heel de bevolking.

*Standpunten BWP: achturedag, algemeen enkelvoudig stemrecht, erkenning syndicaten ...

*1902: stemmenwinst BWP kwam tot stilstand --> gewelddadige staking gebeurde.

---

(5) DE CHRISTELIJKE ARBEIDERSBEWEGING

*Conservatief katholieken ↔ progressief katholieken, sociaal katholieken

*Christen-democraten (sociaal, progressief) wilden christelijke volkspartij. Staatsinterventie is absolute noodzaak wat betreft alle sociale problemen.

↔ Paus en bisschoppen richtlijnen hiertegen: christendemocraten moesten conservatiever worden.

*Algemeen meervoudig stemrecht --> nieuwe kiezers naar BWP --> evenredigheidsstelsel

--> Katholieke meerderheid verloren. ↔ Christendemocraten zijn christelijk én sociaal.

*Samen met socialisten (reformisten), christendemocraten en progressief liberalen werd een sociale wetgeving gemaakt.

*Paternalisme en corporatisme (hierarchy) moest enigszins weg en er moest klassenverzoening.

→ Doctrine van de sociale vrede ↔ klassenstrijd

→ Overlegsysteem in ons land: harmonie i.p.v. confrontatie (klassenstrijd).

*Sociale wetgeving noodzakelijk alternatief → minder vrouwen- en kinderarbeid, beter loon ...

*Sociale verzekering → ouderdomspensioen, ziekteverzekering ...

→ Wetten moesten nageleefd worden → controlediensten opgericht (begin niet doeltreffend)

*Levensstandaard arbeiders verhoogd, na jaren van zwarte ellende werden de arbeiders ideologisch bewuste mensen die zich verzoend hebben met het reformisme (gematigd socialisme).

*Later kwam naast in W-Europa ook in andere delen v/d wereld dit succes, dit leidde tot dezelfde revoluties.

